<36604837690013

DE VASCVLIS LIBELLVS, ADVLESCENTVLORVM CAVSA EX BAYFIO DECERPTVS. ADDITA VVLGARI LATINARVM VOCVM INTERPRETATIONE.

PARISIIS.

Ex officina Roberti Stephani typographi Regij.

M. D. XLIII.

CAROLVS STEPHANVS LECTORI S.

QVESTI sunt his diebus apud nos aliquot pueri bonarum literarum desiderio, quãtum ipsi iudicare potuimus, ualde affecti: se nõ omnia intelligere quæ in libello Bayfij *de uasculis continerẽtur: uehementérque cupere, ut quemadmodum ille uir doctus, eruditioribus & bene literatis operam dederat: eadem quoq; ratione efficeret, ut iuniores tyrunculi, saltem aliquid utilitatis & emolumenti ex eius uigilijs perciperent ac sentirent. Quod cum ille audisset, ut est certe incredibili humanitate præditus, & publicæ utilitatis amantiss. facile passus est suum libellũ in breuem quandam summulam contrahi, quemadmodũ in re uestiaria non multis ante diebus factum fuerat, in gratiam adulescentulorum.* Neque enim *(ut intelligas* Lector) *eo est uir ingenio, qui sibi tantum tribuat, ut doctos solum & eruditos amet, puerorũ ingenijs non faueat. cuiusmodi fortassis erunt nonnulli qui suam eruditionem tanquam arcanum quiddam & diuinum uideri cupiunt: neque uulgo palam esse, ne forte grauitatis & authoritatis suæ iacturam faciant: quasi uero sibi tantum & doctis nati essent. Illud scimus, tantum laudis fœnus non parere scriptum aliquod insigne apud rudes & tyrunculos, quantum apud eruditiores & magis literatos adferre soleat.* Præterea *non modicam iacturam docti alicuius nomen facere, siquãdo scriptum suum temere à quoquam inuertatur atq; immutetur, quinetiam corrũpatur potius, dum ille puerorum studijs bene consultum putat.* Hoc *certe neminem latere*

puto. & sunt mea quidem sententia plusquam plagiariorũ pœna digni, qui huiuscemodi furtis delectantur, & sibi nomen ac laborẽ alienum attribuunt: nisi id quidem ab authore prius id impetrarint, atque eius animum ad puerorum studiũ inclinarint. Quemadmodum sanè de hoc libello, ut de priore quoq;, diligenter à nobis factũ est. Nõ enim uir grauis, & Senatorijs negotijs præpeditus, qualis est noster Baysius, animum suum, altiora subinde cogitãtem, ad hæc puerilia tam facile demittere potuisset. Tantum hoc, incredibilem eius humanitatem erga adulescentulos bonarum literarum desiderio flagrãtes, testatur: quòd eorum causa, non permittat solum, sed etiam alteri negotium committat, ut libellus suus puerorum ingenijs aperiatur, & lucidior fiat, atque in compendiũ redactus, uulgaria uasculorum nomina illis indicet. Quod factum siquidẽ tibi placebit lector, est unde Baysium semper laudes, & ames.

SVMMA REI VASCVLARIAE EX BAYFIO.

De uasis significatione.

INCIPIEMVS ab ipsa uasis significatione, deinde uero, ad uasorum appellationes ex eorũ differentijs ac generibus petitas, certo ordine progrediemur. Sed ne quid lectorem lateat, aut remoretur, admonendus est, ea tãtum Bayfij esse quæ B literam subsignatam habebunt. Cætera ex uarijs authoribus quæsita: ne quid in hac parte ab adolescentulis desiderari possit, quod ad uasculorum genera pertinere existimabunt.

Vas, Vng uaisseau, quod antiqui uasum dixere, (quo etiam nomine Cato & Plautus utuntur) id significat quod uel liquorem uel quidpiam aliud continet in usum nostrum: uel etiam quo liquorem aliquem haurimus, siue haurire significet Puyser: ut Haurire aquam ex puteo: siue quod uulgo dicitur, Humer, ou aualler: ut, -ille impiger hausit
Spumantem pateram. Il en aualla une pleine tassee, sans se faire prier. Ea uero ratione primum ab hominibus inuentum & excogitatum uas fuisse puto, ne manus uasculorũ officio semper fungentes, identidem uarijs liquoribus inficerentur, dum interdum etiam impurissima quæque manibus tractanda sunt. præterea usus & utilitatis gratia, alioqui diuturnum ignis calorem manus perferre cogerentur, & in profundissimas lacunas demitti, siquidem uasorum usum sem-

per præbere illis necesse esset.

Vasculum, Vng uaisselet, ung petit uaisseau, uasis diminutiuum, quo non solum ad diminutionem significandam utimur, sed etiam ad ornatum. Græci autem τεύχη καὶ χρήματα uocant, quæ nos uasa & uascula dicimus.

Vasarium dicere possumus ex Cicerone, Vng buffet, quod Itali appellant Vna credenza, nempe uasariam supellectilem & gazam ac diuitias aureas & argenteas quas principes nostri in uarijs uasorū cælaturis collocare solent: ut nostro tempore tum demum opulentissimus habeatur princeps, cuius mensa innumeris uasorū diuitijs scatet. Budæus exactissimi ingenij uir, & iudicij admodum expurgati, tertio libro de Asse, uasarium apud Ciceronem pro lege Manilia accipi contendit, pro ijs quæ antiquitus publice dabantur magistratibus, ut sunt muli, equi, uasa, & reliqua quæ magistratus instrumentum implerent. quod probat ex alio eiusdem authoris loco, pro lege Agraria. Intelligimus præterea uasarij nomine pecuniam publice dari solitam magistratibus euntibus in prouincias, ex qua sibi necessaria compararent, quod Augusti tempore Senatusconsulto constitutum est. Vide Budæum.

Vascularius, qui uascula argentea & aurea facit. Sūt enim inter aurifices, uascularij, cælatores, inauratores, & bractearij, Des orbateurs: id est, qui aurum malleis tusum, & ad quamuis leuitatem ductile rebus inaurandis inducunt. Budæus.

Vasculorum autem & poculorum sculpendorum ars à Græcis Toreutice dicta est, à uerbo τορεύω, quod

est torno, conficio. Tornus autem fabrile instrumentum est, quod uulgus uocat Vng tournouer. Itaque toreutice sculpturam, uel ut aliqui loquuntur, scalpturam complectitur. Vnde Toreumata huiusmodi opera dicuntur, aut sculpta, aut cælata, ex quacunque materia quæ in delicijs habeatur: quo uerbo Cicero, Sallustius, & reliqui utuntur. Mart.

Solus Phydiaci toreuma cæli,
Solus Mentoreos habes labores.

Quod autem toreumata torno fierent, & ex quacunque materia, id ostendere uidetur locus Virgilij tertia Ecloga, -pocula ponam

Fagina, cælatum diuini opus Alcimedontis,
Lenta quibus torno facili superaddita uitis.

Cælum enim, Vng burin, ferrum est sculptorium, & instrumentum cælatoris. A` quo cælata uasa dicuntur, in quibus arte sculptoria descripta erant insignia quædam opera, Vaisseaulx ouurez, entaillez, labourez d'orfeurerie. Plin. lib. 34. cap. 7, Duo pocula Calamidis manu cælata æmulatus est, ut uix ulla differentia esset artis. De Zenodoro loquitur, scientia fingendi cælandique nulli ueterum postposito. Budæus tertio de Asse, Magnificam æstimatricem cælaturæ priscam ætatem fuisse oportet, quæ uasa cælata in singulas libras senis sestertijs emeret, id est centenis & quinquagenis aureis nostris. Mirum autem est in auro cælando inclaruisse neminem: argento, multos: qua in arte maxime laudatus est Mentor, de quo suprà diximus: unde labores Mentoreos uocat Martialis. At uero argentum apud antiquos, hominum sermone celebratius fuit.

De uarijs uasorum appellationibus.

V Asorum appellationes uariæ, aliæ quidem à materia sumuntur ex qua conflata & confecta sunt: ut aurea, argentea, ærea, lignea, fictilia, uitrea, crystallina, murrhina. aliæ uero ab usu & utilitate quam præstant, ut à potu potoria. aliæ autem ab ijs rebus, quas continere solent, nomina accipiunt, ut ab escis escaria, à uino uinaria, item & aquaria & niuaria, & ab unguentis unguentaria: sic etiam à promulside, promulsidiaria. aliæ insuper à forma quam referre uidentur, ut à modij similitudine, modiolus: & à cymbæ forma, uasa cymbia. aliæ præterea, à quibusdam locis in quibus præstantiora uasa fiunt, uel è quibus materia adfertur excellentior ad ea conficienda, ut à Delo & ære Deliaco, uasa Deliaca: à Corintho & ære Corinthio, uasa Corinthia: eadem quoque ratione Samia & Aretina. Quas omnes differentias, unà cum ipsis uasorum nominibus suo ordine describemus. Ac primùm ipsarum differentiarum genera exequi necesse est, priusquam ad specierũ diuisionem ac declarationem descendamus.

VASA AVREA.

R Aram auri mentionem apud antiquos reperiri, & rariorem etiã quàm pro nostri temporis opulentia, quemadmodum in auro cælando inclaruisse paucos, aut neminem, contendit noster Budæus lib. 3. de Asse. Itaq; uasis aureis rarò usos fuisse ipsos ueteres compertum est, magis enim argen-

to delectabantur. Sed postea quam, inquit Plinius lib. 33. cap. 11, Asia primum deuicta, luxuria in Italiam immissa est: aurum magno in pretio haberi cœpit. Siquidem L. Scipio in triumpho transtulit uasorum aureorum pondò C millia.

Poculum aureum, Vne couppe dor. Plinius scribit Philippum regem poculo aureo puluino subdito dormire solitum. Cic. in Verrem, Tum illa ex patellis & thuribulis quæ uellerat, ita scite in aureis poculis illigabat: ita apte in scyphis aureis includebat, ut ea ad illam rem nata esse diceres. Que tu eusses dict qu'ilz eussent esté faictz tous propres a cela.

Patera aurea, Vne tasse dor. Virgilius,

-ille impiger hausit
Spumantem pateram, & pleno se proluit auro.

Hoc est, hausit plenam pateram auream uini. Il beut tant que une grande tasse pouuoit tenir.

Aureus guttus apud Liuium, Argenteo pollubro, & aureo gutto.

Aureis præterea uasis uentris onus excipiebant ditiores antiqui, quod de Heliogabalo refert Lampridius. Mart. in Bassam,

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro
Bassa, bibis uitro. B. Cætera in uasorum speciebus dicemus.

VASA CAELATA.

VAsa cælata, Vaisseaulx entaillez, in quibus uascolariorum & cælatorum artificio insculpebãtur uaria signa & simulachra deorum. Plin. lib. 33. cap. 12, Vlyxes & Diomedes erant in

emblemate phialæ. Emblema autem, ut illud obiter tangamus, ætas nostra non nouit: fitque cum interraso, ut inquit Plinius, ligno uel marmore, aliud quiddam uel aurum uel argentum uermiculato opere eleganter conseritur, & aptatur, ad uariarum rerum effigies. Ita quoque ornabantur uasa emblematis, dictis ἀπὸ τοῦ ἐμβιβλῆσθαι, quòd uasis adijcerentur, & reuellerentur, cum libitum erat. Hinc est quod Cicero Verrem criminatur, qui uasorum Haluntini emblemata reuulserat, atque adeò pretiosissimam eorum partem & toreumata absterserat impudentissimo latrocinij genere. Sícque, inquit Cicero, Haluntini excussis delicijs cum argento puro domum reuertuntur. Itaque emblema, insertum & insitum quid in æreo aut argenteo uase significat, quod pro ornatu temporario & exemptili ponitur: uulgus paramentum uocat. Videto diligenter Budæum & Baysium.

Illigabantur & aureis crustis uasa argentea & cymbia & alia, quæ incrustata uel crustata dicere possumus, Esmaillez: atque ab eiusmodi crustis, crustularij dicti, quorum artificio uasa crustulis illigabantur. unde & incrustare dicimus. Horatius,
Syncerum cupimus uas incrustare. Cæterum uasa aureis crustis illigata Martialis in sexto uocat chrysendeta. dicuntur & lances chrysendetæ ab eodem in apophoretis. Baysius.

Sigillata quoque uasa dicebantur, sigillis quibusdam ornata. Autour desquelz estoyent de petites images enleuees en bosse. unde scyphi sigillati apud Ciceronem in Verrem. Signa autem siue sigilla Græci ἀγάλματα καὶ ἀγαλμάτια dicunt, súntque ueluti si-

mulachra uel deorum uel etiam heroum aut animalium quibus circunquaque uasa exornari solebant, Græci ἴδη θεῶν uocant. B. unde Virgilius, Cymbiáque argento perfecta atque aspera signis. cymbia signis aspera dixit, hoc est sigillata. Idem alio loco, Cratera impressum signis. hoc est, inquit Seruius, impressa signa habentem, id est emblemata. Cæterum signa illa ab excellentia nomen accipiebant, ut signa Corinthia, hoc est quæ in Corintho fiebant. Plin. lib. 34. cap. 8, Signis quæ uocant Corinthia plerique intantum capiuntur, ut secum circunferant. paulo post autem ait, Minoribus simulachris signísque innumera prope artificum multitudo nobilitata est.

Vasa autē pura dixit iureconsultus, atq; adeo ipse Cicero, pro ijs uasis quæ cælata non sunt, neq; ullis ornamētis decora, quæ uulgus uocat A plain ouuraige. B.

Vasa ἀνάγλυφα, Grossement entaillez, uocat ea Plinius lib. 33. cap. 11, quæ rudia sunt, & in asperitatem excisa ac cælata: hoc est non læuia, & cælaturis inæqualibus eminentibúsq; incisa: ab ἀνὰ καὶ γλύφω. Deinde uero ait Plinius, circa linearum picturas uasa anaglypha curiosius fieri solere. quod intelligendū uidetur de ijs uasis, quæ per commissuras, lineas aureas uel argenteas habent: ut idē author interpretatur. Rudia illa uasa uulgus uocat, Faictz a la grosse mode.

Quod superest de cælaturis, ex priori capite repetito: tantum enim hîc ordinem obseruamus.

VASA ARGENTEA.

VAsa argentea, Vaisselle d'argent, in usu frequētiori erant apud antiquos quàm aurea. Vi-

lius enim argentum est auro, ut inquit Horatius. Fiebant autem multis modis. Quinetiam uasa argento circunclusa ab labris dixit Iulius Cæsar 6. belli Gallici: Hæc, inquit, studiose acquisita, ab labris argento circuncludunt, atque in amplissimis epulis pro poculis utuntur.

Scyphus argenteus, Vne couppe d'argent. Plinius refert Lucium Crassum duos scyphos argenteos habuisse, Mentoris artificis manu cælatos: confessúsque est nunquam se ijs uti propter uerecundiam ausum. erant enim centum sestertiorum pondò: quemadmodũ eundem sex millibus sestertium in singulas libras uasa empta habuisse refert idem Plinius. Sed de scyphis uberius in uasis uinarijs & potorijs ac poculis dicemus. Cæterum primus Heliogabalus, si Lampridio credimus, cacabos argenteos, & mensas ac capsas argenteas, priuato usui habuit.

Lanx argenteus, Plat d'argent. Lances centenis libris argenti quingentas numero Romæ fuisse constat ex Plinio: multósque ob eas conscriptos dolo concupiscentium. De Lancibus autem dicemus suo loco, cum de escarijs uasis agemus.

Solium argenteum, Vne cuue a soy lauer. Mulieres, inquit Plinius, in balneis solijs argenteis utebantur ad luxum. Quemadmodum etiam scaphijs argenteis, quæ uasa erant ad lotium excipiendum dedicata, quibus etiam argenteis utuntur hodie uiri Galliarum primarij.

Repositorijs argentum addi sua memoria cœptum referre Fenestellam ait Plinius lib. 33. cap. 11. Itaque huiuscemodi repositoria argentata non argentea uocabi-

mus : nempe emblematis argenteis ornata & illigata, de quibus infrà dicemus. Quinetiam idem Plinius refert Caluium oratorem suo tempore queri, quòd uasa etiam coquinaria ex argento fierent : ita enim loquitur. Caeterum pateram argenteam, & pocula argentea, & crateras argenteos pro caelaturae atque operis forma dicere possumus: quae omnia uasorum genera suo ordine à nobis explicabuntur.

VASA AEREA.

Vasa aerea siue aenea Plinio, & Virgilio ahena, Vaisselle d'arain ou de cuyure, ab aeris nobilitate & excellentia nomen acceperunt. Adde quod ahena absolute pro cacabis aereis accipiuntur, in quibus aqua igni admouetur ut calefiat, Vng chauldron. Virgilius,

Aut folijs undam tepidi despumat aheni. Horat.

Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum. AEris autem tres à Plinio species potissimum enumerantur: Corinthium, à quo uasa Corinthia apud Ciceronem quarta actione in Verrem: Deliacum, à quo uasa Deliaca apud Ciceronem pro Sextio: & AEgineticum. Sed omnium praestantissimum esse puto Corinthium. nam aeris notam pretiosiorem ipsa opulentissimae urbis fecit iniuria : quia incendio perustis plurimis statuis atq; simulachris, aeris, auri, argentique uenae in commune fluxere. Fuit etiamnum antiquissima gloria aeris Deliaci. Vnde Deliaca supellex à Cicerone dicta, Mesnaige d'arain, in qua erant triclinia & lecti, cum pedibus & fulcris ex aere Deliaco factis. Vasa autem Corinthia Strabo in octauo χαλκώματα κο-

ριυδιουργῶ appellare uidetur. B. Plin. lib. 34. cap. 2, Sunt ergo uasa tantum Corinthia, quæ isti elegantiores nunc æs sculpendo transferunt, modo in lucernas, modo in trullas, nullo munditiarũ respectu. Quin etiam Cicero in Paradoxis matellionem Corinthium dixit, ære Corinthio factum. Itaque ex Plinio lucernæ, lychni, & lampades ex ære fiebant: sed non usqueadeo puro, nisi propter luxum: nam qui lucernis Corinthijs utebantur, præter communem utendi rationem faciebant: æginetiicum enim æs, ut idem inquit, lychnuchis, candelabris, & huiusmodi uasis ignobilioribus conflandis dedicabatur: de quibus suo ordine dicemus. Fuit & æs Cyprium laudatissimum apud antiquos, unde fortassis nos cuprum uocamus pro ære Cyprio. Plin. Teritur Cyprio ære in Cyprijs mortarijs. Mortiers de cuyure. Quinetiam Cyprium absolute pro cupro, quod uocamus, posuit Plinius libro 36. cap. 26.

Labris quoque ahenis utebantur antiqui in balneis, Vne tinne de cuyure, quibus nunc quoque Germanicæ mulieres etiam utuntur ad abluendos quibuslibet octonis diebus infantulos suos: & nos quoque æstiuo tempore labris ahenis frigida oppletis uinaria uasa reponimus dum cœnatur. Virgilius,

Sicut aquæ tremulum, labris ubi lumen ahenis
Sole repercussum, aut radiantis imagine lunæ.

Vasa conflatilia, Vaisseaulx de fonte.

Conflabantur enim uasa ærea delicatiora & sonora apud antiquos: quæ in theatris reponi solebant pro ratione magnitudinis theatri: eáque ita fabricata erant, ut cum tangerentur ab ipsa uoce, sonitum fa-

cerent inter se diapason, diapente, ex ordine ad diatessaron. Vitruuius lib. 5. cap. 5, Itaque uox à scena uti à centro profusa, se circumagens, tactúmque feriens, per singulorum uasorum caua excitabat auctam claritatem, & concentu conuenientem sibi consonantiam. Nihil enim est in omnibus metallis quod sono & harmoniæ ac uoci aptius sit quàm ipsius æris materia. Hinc est quòd tubæ bellicæ æreæ potissimum factæ sunt, ut etiam Virgilius æs pro tubis ponat: -quo non præstantior alter AEre ciere uiros. hoc est tuba. Dicerem hoc loco quemadmodũ æs pro pecunia apud antiquos sumi solebat: quoniam primùm ærea pecunia fieret. Sed uereor ne illud esset aprosdionysum: quapropter satius est ad reliquas uasorum differentias transire.

VASA STANNEA.

Vasa stannea, Vaisselle d'estain, antiquis in usu non fuisse reperio. Quinetiam non ita pridem apud Italos commigrauit hic uasorum usus, ut culinaria uasa, stannea fierent: neque uero adhuc hodie omnibus communis est: fictilibus enim & uitreis potius utuntur quidam. Gallis uero iampridem hic usus inoleuit: quo & rei domesticæ & sumptibus parcitur.

De stanno autem tantum hoc refert Plinius, Stannum illitum æneis uasis, saporem gratiorem facere (quapropter uulgus quoque nostrum ollas iuscularias, Potz a souppe, stanno illinit) item & compescere æruginis uirus. Vnde hydrias & uasa aquaria, si-

quidem ænea ſint, ſtanno intus illinimus: mirúmque eſt, ſtannum æri illitum, pondus non augere. Fiebant quoque apud antiquos ſpecula ex ſtanno laudatiſſima, quæ Brunduſii temperabãtur, donec argenteis uti cœpere & ancillæ. Plin. lib. 34. Stannum præterea Homerus uocat Caſſiteron Iliados 6. Vnde Caſſiterina uaſa eleganter dicere poterimus, pro ſtanneis.

VASA PLVMBEA.

PLumbi uſus ad uaſa infrequens fuit apud antiquos, ut etiam apud nos quoque: propter metalli pondus & utilitatem. Cæterum uaſis plumbeis tantum utimur ad odores conſeruandos: & unguẽta atque alia quæuis liquida pretioſiſſima. Itaque capræ illius ſylueſtris excrementum uſqueadeo odoratum, quod moſchum uocant pharmacopolæ, in pixidibus plumbeis reponere ſolent: & diu admodũ, incorruptum ſeruare. Præterea Regum corpora capſis & ſarcophagis plumbeis, uncta, & aromatibus illita Galli humi recondere ſolent: ſua enim denſitate prohibet plumbum ne odor internus effluat & diſſipetur, néue externus aer illabatur: quæ ratio eſt cur corpora imputria diu ſeruantur. Sed nunc locus non eſt ut de plumbo plura dicamus: huius autem rei qui plura deſiderabit, requirat apud Plinium lib. 34, ubi de argento plumbato & replumbato loquitur: nempe dum plumbum ab eo auellitur, & argentum purum relinquitur. præterea etiam de plumbatione uel potius plumbatura, hoc eſt, quando plumbo maſſa maſſæ iungitur, ita ut iũctura plumbea cohæreat, quemadmodum fit & ferruminatio.

VASA LIGNEA.

V Asa lignea, Vaisseaulx de bois, multis modis, uarijsque lignorum materijs, apud ueteres fiebant, quemadmodum nunc quoque fiunt. fuit enim fagi honos praecipuus in uasis, Du fau, ou du hestre, propter eius lentorem plicabilem : fiebántque ex fago pocula elegantissima tornata, & arte toreutica caelata. Virgil. -pocula ponam

Fagina, caelatum diuini opus Alcimedontis.

Cuiusmodi fortassis sunt ea pocula quae ex aede D. Claudio sacra adferuntur. Caeterum memini me legisse M. Curiũ iurasse se ex praeda nihil attulisse praeter guttum faginum quo sacrificaret. faginum praeterea Cantharum describit Stroza pater, -hinc faginus illi Cãtharus, effundit glocitanti pocula collo. Virgilius insuper buxum tornatile appellat, quòd eo fiebant unguentariae pyxides, & alia huiuscemodi toreumata, quae buxea uasa appellare possumus. Buxo etiam fiebant laudatissimae tibiae. Seneca,

-tibi multifora tibia buxo Solẽne canit. Betula itẽ, Bouleau, arbor est eximij candoris qua fiunt circuli uasis uinarijs idonei. Vtilis etiam est conficiendis cistis & sportellis flexibili crate. eius ligno nostra aetas uarij generis & usus quoque uasa conficere solet : quae (si quidem nobis liceat noua effingere uocabula) uasa betulina appellabimus, Vaisseaulx de bois blanc.

Vasa quoque hederacea antiquis in honore maximo fuerunt, ea potissimum ratione qua Plinius ait in uase hederaceo uinum transfundi, aquam remanere, si forte commixta sit. Cuiusmodi fuit uas illud quod Ho

merus Cissimbium appellat (Græci enim κισσὸν hederam uocãt) datúmque fuisse Cyclopi ab Vlysse scribit. Huius poculi Euripides & Callimachus apud Macrobium meminerunt. Fiebant etiamnum ex terebyntho calices excellentissimi qui à nomine authoris θηρίκλειοι appellabantur: quemadmodum Antigonides & Seleucides, quibus Antigonus Seleucúsque nomina indiderunt. Plinius, Celebratur & Thericles nomine, calices ex terebyntho solitus facere torno. B.

VASA VITREA.

Vitreorum uasorum usus quæ Græci ὑάλινα uocant, haud ita pridem inuentus est. Vitrũ autem quando primum inuentum & quomodo conflatum, Plinius recenset lib.34.cap.24. Neque uero alienum fuerit uasa potoria quæ ex uitro fiunt, unà cum uulgo uitra appellare: quemadmodum Martialis uasa crystallina, crystalla appellat. Itaq; si quidem uitrea uasorum materies ex silice conflata fuerit, uitra silicea siue silicina appellabimus. si uero lapidibus ustis, ut ferè fit, uitra erunt lapidea, atque in hoc communem loquendi usum non aspernabimur.

Vasa uitrea excellentissima laudantur hodie ex Murano oppido Venetijs proximo, in ipso Adriatico mari.

Calices uitrei, uasa erant potoria quemadmodum etiam nobis, quorum formam imitantur sacrosancti illi calices quibus nostri seniores in sacrificijs diuinis utuntur. Vulgus uocat Vng calice. Quod autem calicibus biberent antiqui, id ostendit locus Horatij:

Fœcundi calices, quem non fecere disertum?

Cæterum calices uitrei à Græcis uerbum è uerbo κύλικες ὑάλινοι dicuntur, authore Iulio Polluce. Erat & Nimbus uitreus, cuius mentio multa apud Martialem. B.

VASA CRYSTALLINA.

C Rystallum fieri aiunt gelu uehementiore concreto, argumento esse non aliubi reperiri, quàm ubi hybernæ niues maxime rigent, glaciémque esse, unde nomen Græci dederunt. Ex crystallo autem uas amphorale uisum est, authore Xenocrate.

Asyntheta Plinius author est, uocari uasa crystallina pura, sine ulla macula & uitio: uitia enim artifices cælatura occultant. Iuuen. Grandia ponuntur crystallina. De poculis intelligit, quæ ex crystallo fieri solebant. Martialis in 3,

Opimianum morionibus nectar
Crystallinísque, murrhinísque propinat.

Idem in decimo, crystalla, pro crystallinis uasis dixit. Plura qui uolet, requirat ex Plinio.

VASA MVRRHINA.

M Vrrhina pocula antiquis laudatissima fuerunt, quemadmodum crystallina: refértque ea Plinius ex Oriente mitti: inueniuntur enim ibi in pluribus locis, nec insignioribus Parthici regni, præcipue tamen in Carmania. amplitudine nusquam paruos excedunt abacos, crassitudine rara, quanta uasi potorio esse debet. Humorem putant sub

terra calore densari. Quod autem in murrhinis magis laudatur, est ipsa colorum uarietas, subinde circũagentibus se maculis purpureis & rubescentibus, lacteis, quas maculas uidere est in illo pisce qui murrhena dicitur: unde murrhina uasa dicta crediderim. B.

Murrhina uasa ætas nostra non nouit: tantum hoc memini, me uidisse Venetijs quædam uascula quæ ex Oriente adferri solere audiebamus: aiebántque nescio quot annos in penitioribus terræ locis asseruari solere, priusquam exerantur donec pelluceant, atque ob id uenenum nunquam admittere. uulgus porcellanam uocat, ob id fortassis quòd ex eo puluere quem Plinius puteolanum uocat, quique in aqua induresc it ac lapidescit, effecta erant, ut dicantur quasi puteolana, ab Italis. Sed nihil huius rei compertum est nobis præter diuinationem. Murrhinum autem quid sit, nescio an recte conijcere poterimus eum esse lapidem pretiosum, quem uulgus uasculariorum uocat aquam marinam. accedit enim ad descriptionem Plinij, quam de murrhino conscripsit. Cæterum illud tantum addam, uasa murrhina apud antiquos summo in pretio fuisse. hinc ait Tranquillus Augustum ex Alexandria capta nihil sibi præter unum murrhinum calicem ex instrumento regio retinuisse. De his autem uideto Plinium.

VASA LAPIDEA.

FIebant & apud antiquos uasa lapidea, in multos usus, & ex delicatissimis potissimum lapidibus, ac marmoribus pretiosis: qualia erant quæ ex onyche marmore Arabiæ pretiosissi-

mo fiebant. ut uasa potoria apud Germanos primum onychina facta refert Plinius. deinde pedes lectorum & sellas ex eodem marmore cœptas fieri dicit. Cornelius Nepos tradit magno fuisse miraculo, cum P. Lentulus Spinter amphoras ex onychino marmore & urceos onychinos magnitudine cadorum ostendisset. Est & præter hunc alter quoque pretiosus onyx quē cornalinam uocat uulgus. Vide Pliniū. Dictus onyx quòd formam unguis humani habere uideatur.

Quinetiā labra ex porphyritide ab antiquis fieri solere ostendunt antiqua illa monumenta, quæ adhuc hodie Romæ uisuntur, præsertim circa ædem D. Iohānis in Laterano. suntque eius propemodum formæ ac coloris, cuius est uas illud marmoreum quod hodie in Dionysiana uisitur, cupam Diocletiani uulgus appellat. Ego uero labrum antiquum fuisse existimauerim. Erat autem labrum, uas balnearium, quemadmodum & solium. Cic. Terentiæ, Labrum si in balneo non est, fac ut sit. Vne tinne. Inde labellum, Vne tinnette. Plin. Cinerémque in labellis, aqua addita confricant manu, & considere patiuntur. Labra quoque uinaria, lupinaria & olearia Catoni, in quibus lupini conduntur & in quæ uina è lacu, oleum è cortina transferuntur. Fiunt quoque apud nos mortaria lapidea in quibus uaria aromata contundimus. Hūc præterea, inquit Plinius alabastriten lapidē uocant, qui excauatur ad uasa unguentaria, quoniam optime ea incorrupta seruare dicitur, De l'albastre. Itaque uasa alabastrina dicemus ea quæ ex alabastrite lapide fiunt, Vaisseau d'albastre: qualia uidimus torno eleganter fieri Florentiæ ad antiquum morem excaua-

ta,& efformata. ἀλάβαςρον autem Pollux uas unguentarium appellat, quod à nobis alabastrum siue alabaster dici poterit, cuius uasis fit mentio in Euangelio, de Magdalene quæ effudit alabastrum unguenti nardi pisticæ pretiosi. Alabastrum quoque pro alabastrite lapide sumere uidetur Plinius lib.37.cap.8, Recentissimi authores & circa Thebaidis oppidum alabastrum nasci dicunt.

VASA FICTILIA.

Vasa fictilia, omnium uilissima habebantur, fiebántque ex argilla potissimum, aut alio quouis luto præpingui, Potz de terre. quorum uasorum efformatores & effictores à fingendo figuli appellati sunt, Potiers de terre. Hinc Ausonius de Agathocle,

-rex ego qui sum
Sicaniæ, figulo sum genitore satus.

De quo etiam illud à Iuuenale refertur, eundem regem fictilibus in mensa uasis usum fuisse:

Fama est fictilibus cœnasse Agathoclea regem.

Fictilia autem erant potissimum uasa aquaria, ut urcei, hydriæ: præterea etiam culinaria quædam, ut ollæ, lances, catini, & alia huiuscemodi: de quibus tempus est ut seorsim dicamus: Si prius illud explicauerimus: uasorum fictilium præstantiora haberi solere Samia & Aretina: hoc est, quæ in Samo insula & Aretio urbe Campaniæ fiebant. Plaut. in Capt.:

Ad rem diuinam quibus est opus uasis Samijs utitur.

quemadmodum uulgus Italorum Maiorica uasa appellat, quæ in altera ex insulis Balearibus fiunt,

quam uulgus Maioricam appellare solet. Itidem & nos eadem ratione uasa Bellouaca dicemus, Potz de Beauuays.

DE ALIIS VASORVM DIFFERENTIJS quæ ex eorum usu sumi solent: itémque de uarijs eorundem nominibus.

Explicatis uasorum differentijs generalioribus, æquum est ut ad ipsas species descendamus, quæ & eorum nomina, & utilitates ipsas complectuntur. Itaque primum de escarijs uasis dicendum: deinde uero de potorijs, uinarijs, aquarijs, niuarijs, & huiuscemodi omnibus agemus suo ordine.

VASA ESCARIA.

Vasa escaria, in quibus escæ, hoc est edulia & mensæ reponebantur aut deferebantur ipsis conuiuis: quorum nomina seorsim à nobis recensenda sunt.

Vasa promulsidiaria dicebantur ea quibus promulsidem apponebant. Est autem promulsis, quod uice mulsi (uulgus uocat Du claré) dabatur conuiuis, ad prouocandam auiditatem cibi. Entree de table. Huiusmodi fortassis erant artolagani, gasteaulx fueilletez, oleæ, des oliues, & lucanicæ, des saulcisses. Cicero Papyrio Pæto, Neque est quod in promulside spei ponas aliquid, quam totam sustuli: solebam enim antea delectari oleis, & lucanicis tuis. B.

Lanx, Vng plat, uariæ formæ erat, quemadmodum apud nos quoque esse solet. Lances enim aliæ latæ (unde platum à latitudine uulgus appellauit,) aliæ

cauæ. Iuuen. Et leues scutulas, cauásque lances. Aliæ item maximæ, mediæ, & minimæ, ut inquit iurecons. Præterea erant aliæ quadratæ, ut apud eundem iurecons. aliæ rotundæ. Horatius,

Vmber, & iligna nutritus lance, rotundas
Curuet aper lances, carnem uitantis inertem.

Itaque lanx à latitudine dicta est: apta quidem dapibus & escis reponendis. unde Iuuenalis,

Aspice quàm magno distendat pectore lancem. B.

(Ea etiamnum utebantur in sacrificijs deorum. in quibus exta animalium sacrificatorum reponebātur. Virgilius 2. Georg.

Lancibus & pandis fumantia reddimus exta.)

Lances chrysendetas uocare uidetur Martialis in 2,

Immodici tibi flaua tegunt chrysendeta muli:

Hoc est, lances aureis crustis illigatæ & exornatæ, de quibus supra diximus. Lances autem τοὺς πίνακας uocant Græci, atque adeo Athenæus & Pollux. B.

Catinus, lance profundior erat, & à capiendo dictus, Vng plat creux: Itali adhuc uocant Cadin. Catinis autem utebantur Romani ad pullos reponendos & alia obsonia, ut hodie platis utimur. Horatius primo Serm.

Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus.

Pisces quoque catinis reponebant. Idem 2. Serm.

Angustóque uagos pisces urgere catino. Qui pisces obsonij nomine ueneunt: id enim Græci ὀψόνιον uocant, ut colligere est ex 21. Cap. Euang. D. Iohannis. ὄψον enim Græci uocabant, quicquid piscium assabatur super carbones: inde obsonator qui pisces assandos

emit. Catino autem fictili utebãtur pauperiores. Idem 1. Serm. Asto diuinis, inde domum me
Ad porri & ciceris refero, laganique catinum.
Quo loco inter Campanam supellectilem annumerare uidetur.
A catino diminutiuum Catillum. Idem eodem loco,
-mensáue catillum
Euandri manibus tritum deiecit. B.

Fenestella, ut inquit Plinius, Tympana se iuuene dicit appellata patinas & lances, quas antiqui magidas appellauerant. μάγις autem Græcum uocabulum est, quo significantur mensæ quæ apponuntur & remouentur, authore Iulio Polluce. B.

Ferculum, uas ad ferẽdum obsonium uel pulmentarium.

Patina utebantur antiqui ad coquendos pisces & cætera id genus. Plinius lib. 23. de fece sapæ: Decoquitur, inquit, in patinis cum sale & adipe, ad tumorem quoque maxillarũ & ceruicum: tum etiam ferculi uice. Et nisi me fallit opinio, eadem patina utebantur ad coquendum & ad ferẽdum obsonium, elixum præsertim. Horat. 2. Serm.
Affertur squillas inter murena natantes
In patina porrecta.
A patina quoque Tripatinum dictum, de quo uideto Baysium diligenter, ubi loca aliquot Plinij restituta animaduertes.

Patella quoque uas escarium, ad olera & pulmenta ponenda. Horatius in epistola ad Torquatum lib. 1,
Nec modica cœnare times olus omne patella.
Iuuenalis in quinta,

Ponitur exigua feralis cœna patella.

Quibus uerbis palàm eſt, patellam pro parua patina ſumi, quæ ab iſtis tum modica, tum exigua dicitur. Iulius Pollux λικανίδα uocat: Patellas enim uocāt Græci λικάνας: ſicut etiam κύκλοι apud illos dicuntur, quos nunc orbes & quadras dicimus, Des tailloucrs, des aſſiettes. Bayſius.

Paropſis, quemadmodū patina, tum pro uaſe eſcario, tum etiam pro uili obſonio & iure & etiam maza apud Pollucem & Athenæum ponitur. Iuuenalis,

-quàm multa magnáque paropſide cœnat.

Erant autem argenteæ paropſides & fictiles. Martialis in X I,

Cui portat gaudens ancilla paropſide rubra
  Alecem, ſed quam protinus illa uoret.

Vide diligenter Bayſium.

Diſcus pro uaſe eſcario, Apuleio ſumitur: Cœnarum reliquijs diſcus ornatus. Niſi malimus cum Polluce pro orbibus ſumi, quos ille κύκλυς ἀργυρὸς orbes argenteos, ἢ χρύματα ἀργυρᾶ, ἢ πίνακας uocat, in ſexto. Erat item diſcus maſſa plumbea ad formam orbicularem facta, quam pugiles & palæſtritæ ſiue athletæ in ludis gymnicis iaculabantur in ſublime. Ouidius 10. Metamorph.

Splendeſcunt, latique ineunt certamina diſci.

Scutula, Vne eſcuelle, Lāce minor erat: quapropter inquit Martialis, Et leues ſcutulas, cauáſque lances. ἀρισοφόρον item Græci uocant uas in quo prādium defertur, quemadmodum οἰνοφόρον, amphoram.

Gabatæ præterea erant uaſa alia eſcaria & pulmentaria. Martialis,

Transcurrunt gabatæ, uolántque lances. Idem,
Sic implet gabatas, paropsidásque.

VASA POTORIA, ET POCVLA.

Vasa potoria & pocula dicuntur in quibus bibimus. quæ uarias formas uariáque nomina acceperũt. Fiebãt autem argentea, aurea, crystallina, & lignea, ut prius diximus. Cicero in Verrem Act. 6, In his pocula duo, quædam quæ Heraclea nominantur, Mẽtoris manu summo artificio facta. Poculum interdum pro ipsa potione sumitur. Virg.
Pocula siquando sæuæ infecere nouercæ.
A' poculo fit Pocillũ, pro paruo poculo & uase. Plaut.
Tecum unà postea, tecum aquæ pocilla potitet.

Pocula clauis aureis suffixa Homero dicũtur, quæ uulgus pocula martellata uocat. quemadmodum refert Plinius Agnonem Teium Alexandri magni præfectum aureis clauis suffigere crepidas solitum fuisse. De clauis autem uideto in libello de Re uestiaria. aureos autem clauos Athenæus χρυσοὺς ἥλους uocat.

Scyphum, quem scypphum nonnulli scribunt uel cyphum, Græci σκύφον dicunt, & σκύπφον, ut docet Athenæus in XI. Vne couppe. Est autem uasculũ potorium, ut cuiq; notum est. Inter scyphos laudãtur inprimis Bœotij: quibus Hercules primum in expeditionibus usus est, deinde Rhodiaci, sequentibus Syracusijs. Virgilius,
Et sacer impleuit dextram scyphus. Scypho enim ueteres in conuiuijs & sacrificijs utebantur.

Cyathis antiquos potus sui mensuram metiri solitos etiam inter epulas, ex eo conijcio, quòd serui qui-

dam ad cyathos ſtare uel eſſe dicebantur, ut ſerui ad limina & pedes: hoc eſt, qui foribus præerant & pedibus excalciãdis, dum cœnaturi eſſent domini. Hinc *Cicero,* Seruum meum *à pedibus tibi miſi.* Q*uod autem cœnaturi uel diſcubituri ſoleas deponerent, oſtendit locus* Martialis:

Depoſui ſoleas, affertur protinus ingens
Inter lactucas, oxygarúmque liber.

Cæterum ſeruos à cyathis Græci ὀινοχόους *dicunt: unde cyathus à quibuſdam uocatur* ὀινοχόην, *quod uocabulum ab haurien do & fundendo uinum deductum eſt.* Hoc *autem munere qui fungebantur, dicebantur* κυαθίζειν, *hoc eſt cyathiſſare: quo uerbo utitur* Plautus *in menæhmis,* Non *ſcis quis ego ſim? qui tibi ſæpiſſime cyathiſſo : hoc eſt, cyatho uinum bibendum admetior : quod* Athenæus *dicat* κύαθῳ ὀινοχόειν. Appellabantúrque hi pincernæ, *non omnino inepto uocabulo, nẽpe quod à* Græcis *deductum fortaſſis putabitur: ut eum ſignificet cui conuiuæ identidem dicunt* πίνειν κύρνα: *id eſt, miſce uinum, uel tempera uinum ut bibam.* Q*uod munus apud antiquos nobiliſſimi iuuenes in publicis ac ſacris conuiuijs obire ſolebant : quemadmodum* Ganymedem *in deorum conuiuijs fabulæ feciſſe referunt, unde & deorum pincerna appellatus.* Q*ui mos hodie quoque apud* Italos, *& nobiliores quoſdam* Gallos *obſeruari ſolet, ut iuuenes quidam, aulicis dum miniſtrant potum, aperto capite, altera manu cyathum, altera phyalam aquariam tenentes, tantum aquæ uino miſceant, quantum à conuiua expoſtulatur.* Sed *hæc omnia ex* Budæo *decerpta in libris de* Aſſe *: ſuus enim eſt unicuique honos tribuendus.*

Patera, Vne tasse, ab ethymo dicta, quòd ampla sit, & pateat: fiebat autem utplurimum aurea uel argentea, aut nobilioris atque excellentioris alicuius metalli: erat enim principum ac regum poculum. Virgil. Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido.

Calix, Vng calice, aliud poculi genus, quod interdũ uitreum, interdum murrhinum fieri solebat. Martialis lib. 4, Prodat perspicuus ne duo uina calix. Illud porrò sciendum est calicem à probatissimis authoribus poni non solum pro uase, sed pro ea tantum uasis parte quæ humoris capax est. Qui etiã Plinius rosæ calicem dixit, eam partem quæ rosæ luteos apices in se recipiat, & cõtineat. uide Baysium diligenter. Calices etiam fictiles erant tum ad bibẽdum apti, tum etiam ad legumina reponenda. Ad bibendum autem calices fictiles factos fuisse, refert Plutarchus in libello de cohibenda iracundia: D. Claudium Cæsarem conuiuæ qui pridie scyphum aureum surripuisse existimabatur, reuocato in diem posterũ, calicem fictilem apposuisse. Ad legumina uero reponenda, Ouid. lib. 5. Fast. Stant calices, minor inde fabas, olus alter habebat.

Modiolus, uas paruum, factum ad modij similitudinem, cuiusmodi ferè sunt ea quæ gobeleta dicimus. Et Venetijs Latini uocabuli uestigia uulgo retinent, uocãt enim Mozol, quasi Modiol, propter affinitatem d, cum z. B.

Amphithetum poculi genus, ita fictum, ut quauis ex parte positum staret, nullúmque certum haberet fundum. Hinc prouerbiũ in eum qui liberius & meracius potaret, Ex amphitheto bibisti.

Carchesium, uas potorium uel poculum, quo ute-

Cateráſque duos ſtatuam tibi pinguis oliui.

Pro cratere pſycterem poſuiſſe uidetur Plutarchus in uita Alexandri: de Glauco medico: quem (inquit) Alexander in theatro abſentem nactus, caprum prandit aſſatum, & ingentem uini pſycterem hauſit. Niſi pro maiore & ampliore uaſe ſumi uideatur.

Lagena, Vne bouteille, uas fictile, quo ceu potorio utuntur qui per æſtatem atque ardores maximos in agris negotiantur ea forma, inquit Budæus, qua hydriæ fictiles hodie à Bellouacis importantur, Cruches de Beauuays. à tereti enim collo diſtenta uentris laxitas, iterum ſenſim ad imum gracileſcit. Martialis,

Nulla cathenatis pila eſt præcincta lagenis.

VASA VINARIA.

VAſa uinaria, in quibus uinum ad noſtros uſus reponere ſolemus. Quo in loco etiam de illis uaſis uinarijs tractabimus, quæ menſuram certam continere ſolent.

Cadus, Vng caque, amphoras duas & beſſem capit: hoc eſt duodenos cõgios Parrhiſinos. Fuit autem cadi forma apud antiquos, turbinaria ex Plinio, id eſt cono, & ſtrobylo, & nuci pineæ ſimilis. Ouidius quinto Faſtorum,

Promit fumoſo condita uina cado. Virgilius,

Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Aceſtes.

Cadis etiam utebantur antiqui ad ſalſamenta condienda.

Cirnea, uas uinarium, quo uinum è cadis detrahebatur, uulgus Italorum ſimile quiddam uocat Vng bocal. Plautus, Cadus erat uini, inde impleui cirneam

Congius, quartarios quaternos continet, Græci choa dicunt. Sextarium lingua nostra uernacula nulla ratione uocauit, Vng sestier de uin.

Vrna, hemiamphorion seu semiamphora quoque dicitur: quadraginta enim urnæ, uiginti amphoras ualent ex supputatione Columellæ. Sedecim autem urnæ, modium nostrum faciunt, id est quatuor & uiginti brochos.

Brochus uero, à uerbo Græco βρέχω dicitur, quod fundo significat: est autem uas fundēdo uino accommodatum implendis, deplendísque culeis, & uasis conditorijs, & uino quocunque modo transuasando. Græci œnophorū ex eo appellant, quòd uino comportando aptum sit. Iuuenalis,

-tandem illa uenit rubicundula, totum
OEnophorum sitiens plena quod tenditur urna.

Sed ut ad urnam redeamus, ueteres inuenio urnis non solum ad uinum & aquam usos, sed etiam ad mortuorum & concrematorum cineres reponendos, cuiusmodi antiqua monimenta passim in Italia reperias. Vrnis etiam ad suffragia utebantur. Virgilius, Quæsitor Minos urnam mouet. Vrnas præterea olearias fictiles Cato ponit.

Amphora, uinarium & aquarium uas. Quod autem etiam aquarium esset, ostendit locus Horatij in Arte poetica: -amphora cœpit
Institui, currente rota, cur urceus exit?
Quòd uero magis uinarium fuerit, ex hoc liquet quod de Bonoso imperatore dicitur, qui cum se suspendisset, dictum est, non imperàtorem, sed amphoram pēdere: uino enim plus satis indulgebat. Martialis,

Amphora non meruit tam pretiosa mori.

Amphoræ forma tesseraria fuit, & in ceruicem gracilescens. ex Catone. *Singulæ autem amphoræ decem & octo quartarios nostros capiunt, hoc est sextarios Romanos duodequadraginta.* Romæ *præterea in angiportis & angulis uicorum amphoras fictiles collocatas fuisse memoriæ proditum est, in quibus uesicæ commeātium, ut inquit* Suetonius, *exonerarentur. Hinc* Caij Titij *oratoris dictum in oratione pro lege* Fannia, *Dum meiunt, inquit, nulla est in angiportu amphora, quam non impleant, quippe qui uesicam uini plenam habeant.*

Dolia, *inquit* Nonius, *uasa sunt grandia, quibus uinum reconditur.* Cato, *Vinum in dolijs hoc modo uænire oportet. Quod genus uasis prius ab antiquis* Calpar *dictum* Varro *in* Nonio *asserit. Sesquiculeare dolium* Columella, *triginta amphorarum dolium appellat. Ventrosa autem dolia eodem authore fuerunt. Qui etiam olearia dolia fuisse affirmat lib.6. quorū magnitudinem culearem fuisse dicit.* Cato *de* Re *rustica, Eos conculcatos in dolia picata indito. Dolia picata appellat, pice illita,* Poissez.

Linter, *genus dolij rusticani.* Tibull. *lib.1,*

Aut mihi seruabit plenis in lintribus uuas. Est etiam lignum cauatum instar nauiculæ. Vnde & pro naui accipi solet.

Cuppa, *Vne cuue, maius uas ligneū ad uinum condiendum.* Lucan. *lib.4,*

Nanque ratem uacuæ sustentant undique cuppæ.

Quadrantal, *inquit* Festus, *antiqui uocabant amphoram, quod uas pedis quadrati, octo & quadragin*

ta sextarios capit. Plautus,
Anus hæc sitit, quid ita sit? modica est, capit quadrãtal.

Cybium à Græcis dictum, ex Budæo, uas illud, quod prisci Latini quadrantal appellabant. Dictum cybium, quia eius medium æquè patet in omnes partes: quod genus à geometricis cybos dicitur.

Modius, Vng muy, Gallicum uocabulum est & aridorum & liquidorum mensuræ, non modo priscum, sed uarium pro locorum uarietate nomen obtinens. Modij autem nostri mensura, 36 congios nostros capit, quos uulgus sextarios nulla ratione appellat.

Medimnus, ternos modios Romanos continet, mimnam uulgus uocat per syncopen, Vne mimne.

Modius autem Romanus non dispar erat ei mensuræ quam bœotium uocamus, Vng boesseau. Chœnix uero semodius dicebatur, Vng demi boesseau, ut illud obiter dictum sit. Budæus.

Culeus, Vne pippe, modios nostros duos & semis capiebat, id est sexaginta Romanos. Magnum autem uas ex eo fuisse apparet, quòd in culeo scorteo damnati lege Pompeia, cum cane & gallo, & uipera insuebantur.

Culeos autem nũc sesquimodiales habemus, id est duodecim amphorarum, cuius uocabulum uulgare ad Latinum alludit. Quo genere Ligeris fluuij accolæ utuntur. Est & aliud genus culei maioris captus, quos tonnellos appellamus uulgo. Budæus lib. 5. de Asse.

Mirum autem est Gallos nostros φιλέλληνες usqueadeo fuisse in hisce uasorum, & mensurarum nominibus, ut etiam integra uocabula retinuerint, quemadmodum in sequentibus dicemus, primum à minoribus

uasis incipientes.

Hemixestes, Demi sestier, *minima mensura ac minimum uas uinarium à nobis dicitur : quod uocabulum, merè & integrè* Græcum *est, significat enim dimidiatum xestem.* Xestes *autem est hemina.*

Cheopina, Vne chopine, *à* Græco χὲι πίναν, *quòd in ea tantum funditur, uel hauritur uini, quantum homo sitibūdus uno haustu absumere possit.* Lugdunenses *filletam appellant, quasi fideliam, quæ duplex, pintam continet.*

Pinta, Vne pinte, *à* Græcis *deducta: illi enim pitynam appellant uas quoddam uinarium: deinde ex pityna per syncopen fit pitna : nos autem transpositione literarū pintam diximus, à* πίνω *bibo: unde aliud quoque uocabulum deductum habemus,* Vng pion, *pro potore & helluone.*

Quartariū, Vne quarte, *apud* Catonem, *est congij sexta pars.* Nos *uero brochum appellamus, sesquisextarium* Parrhisinum, *quæ mensura dimidio maior est urna: id est, hemiola est urna brochi.* Itaque *quartarium dicimus, non quartam partem alicuius maioris mensuræ, ut* Latini *uocauerūt: sed uas quod quatuor mensuras caperet, id est quaternas cheopinas: sic ternarium, quod tres.* Vng pot de trois chopines. Semissem *autem uocant* Lugdunenses, *quam quartam uocamus,* Vna cymese. Sed *hæc omnia ex* Budæo, *nequis fallatur.*

Fidelia, *inquit* Nonius, *uas* Samium *ad plurimos usus: nos autem pro uase uinario utimur, quod lingua nostra corrupto uocabulo uocat* Vne fillette, *præsertim apud* Trecenses: *nam* Lugdunenses *pro cheopina acci-*

piunt. Fideliarum autem Trecensiū forma est lignea, quemadmodum cadisci. Plautus, Sed si reperero, ô fides, mulsi congialem plenam, faciam tibi fideliam. Eodem modo quo Plinius Congiarium cadum dixit. Fideliæ autem antiquorum qua forma fuerint, legisse me non memini: sed fictiles & uitreas apud Columellam legimus.

Orca, uas Hispanicum Varroni, factum ad similitudinem marinæ beluæ, quæ à Festo orca dicitur. Persius, -angustæ collo non fallier orcæ.

Fuit autem orca, ut ego quidem coniectari possum, uas uinarium, olearium, salsamentarium, & salgamarium. Quinetiam Festus uocat orcas ficarias teretes, atque uniformi specie, quarum ratio non sua mensura, sed sua forma constat. Orcis adhuc hodie salsamentarij negotiatores utuntur.

Diota, uas fictile, utrinque ansatum, aptissimum seruando uino. Horat. lib. 1. Carm.

-atque benignus
Deprome quadrimum Sabina
O Thaliarche merum diota.

Quibus uersibus adducor ut credam, diotam Sabinis in usu fuisse ad uinum asseruādum in multos annos, quemadmodum hodie in Hispania fieri solet. Ad quod munus propria etiam dolia picata habent.

Ciborium, uas uinarium ad similitudinem foliorum colocasiæ incuruatum, & læue factum atque expolitum. Horatius 2. Carm.

Obliuioso læuia Massico
Ciboria exple.

Seria quoque formam certam uasis denotat, non

certam mensuram. Vas erat uariæ capacitatis, ad multos usus accommodatum, puto tamen oblongum fuisse, ex Columella multis in locis. Ac si nobis coniectari licet, & aliquid diuinando consequi, ego putarim oblongas, & fictiles serias fuisse, ceu urnas quasdam in quibus aquam asseruabãt, donec pacatior fuisset: qui mos hodie quoque Romæ perdurat. Liuius, Et in uico histrio, fontem tanta ui aquæ fluxisse, ut serias, doliáque uelut impetus torrentis tulerit. Terentius, Serias omnes releui. Inde seriola. Persius saty. 4.
Seriolæ ueteris metuens deradere limum.

VASA AQVARIA.

INter uasa aquaria non solũ annumerabimus ea quæ frigidã continere solent, & in quibus aqua gestari, aut cum quibus hauriri aqua solet: sed etiã ea in quibus aqua igni calefit.

Vrceus, cuius diminutiuum Vrceolus, uas aquarium, ut tamen urceus esset ad frigidam, urceolus ad calidam. Inde urceoli ministratorij apud Martialem. Vrcei quoque sunt ex Iureconsulto quibus aqua in æneum infunditur. B. Manisternam Plautus urceum aquarium uocat.

Ahenum autem, uel æneum, Vng coquemart, cucumam uulgus uocat, uas ad parandum aquæ calidæ potum. Horat. 2. Epist. -emptis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Miliarium quidam uocant, ut inquit Athenæus in tertio, cuius etiã meminit Palladius. nonnulli Græcorum uerborum artifices ἰπνολέβητα appellarunt, & ἰπνολεβήτιον. Pollux ahenulum uocat. B.

Hydriam Latinè uocamus urnam aquariam, Vne cruche. Hydria etiamnum utebantur antiqui ad ferenda suffragia, & ad colligendos continendósque mortuorum cineres. B.

Calpis Plutarcho in Marcello idem quod hydria esse uidetur: Herodotus item pro uase aquario sumit.

Craterra Nonio, uas hauriẽdæ aquæ proprium: nos Situlam uocamus. Quo uocabulo etiam utitur Plautus, Si hanc situlam accepero, omnem illi puteo animam intertraxero. Plinius libro 10. cap. 43, de coruorum industria: Tradendum, inquit, putauere memoriæ quidam, uisum coruum per sitim lapides congerentem in situlam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, sed quæ attingi non posset: ita descendere pauentem, expressisse tali congerie, quæ poturo sufficeret. Huius autem est diminutiuum sitella, erátque uasculum in quo suffragia populi colligebantur in creandis magistratibus. Cic. pro Cornelio, Neque maius est legere codicem, quum intercedatur, quàm sitellam ipsam cum ipso intercessore deferre. Nisi mauis legere cistellam, quod mihi sanè commodius uideretur.

Suturniũ, urceolus seu guttus ex quo aqua in pelluuium distillat, Vng goutteron, Vng biberon.

Pelluuium autem uas est in quo pedes lauantur, uel ex ipsius uocabuli indicatione, Vng bassin a lauer les piedz.

Malluuium quoque uas patulũ, in quo manus abluuntur, Vng bassin a lauer les mains.

Peluim nonnulli à pelluendo dictam putant: Varro à pedum lotione: Græci πέλλην καὶ πελίκα dicunt, itaque uerius à Græco deduci putabitur. Quinetiam uas

illud in quo pocula lauantur, Græci ὀλκεῖον καὶ λεκάνιον uocant. B.

Trulleum, uas quo manus perluuntur.

Trullam quoque uas fuisse aquarium ex ære Corinthio fieri solitum coniicitur ex Plinio libro 34. cap. 2. Sunt ergo uasa tantum Corinthia quæ isti elegantiores nunc æs sculpendo transferũt modo in lucernas, modo in trullas, nullo munditiarum respectu. Sed & trulla uas est uinarium, sic dictum quòd usu teratur: uel, ut alij putauere à transuolando, quòd per eã aqua trans uolet. Iuuenal. in tertia, Si trulla inuerso crepitum dedit aurea. De trulla quoque murrhina loquitur Plinius lib. 37. de T. Petronio.

Pollubrum, uas aquatile ad lauandas manus. Fabius pictor apud Nonium, Aquam manibus dato, pollubrũ sinistra manu teneto. Erat autem ut plurimum argenteum. Liuius, Argenteo pollubro, & aureo gutto. quo ex loco dixerim guttum esse uas illud quod nos uocamus, Vne esguiere a biberon, nisi mauis mistarium appellare cum Lucilio: sed mistarius geminas ansas habebat, & longus erat, quo aqua uinum miscebatur.

Chus siue choa, une esguiere, uasis genus quo aqua fundebatur: ἀπὸ τοῦ χέειν, quod est fundere. Est & mensuræ genus humidorum apud Atticos, Romanum congium capiens, nempe sex sextarios, siue cotylas Atticas duodecim.

Phialas præterea uitreas & aureas fuisse coniicitur ex multis authorum uariorum locis. Græci φιάλην καὶ φιάλιον uocant. fueritne autem uas aquarium, an uinarium, dubium est: poculum tamen aureũ fuisse Plinius affirmat libro 33. Nos tamen uitreum uulgo

affirmamus esse uas, Vne phiolle. Itali caraffam uocãt.

Armillum, inquit Varro, urceoli genus, quod armo ferebatur.

Amula, uasculum erat in quo ferebatur aqua lustralis ad expianda scelera. dictum ab amoliendis peccatis, Vng benoistier. hinc amuletum diminutiuum, remedium aduersus inuidiam & ueneficia.

Anthlia, uas hauriendis aquis idoneũ. Mart. li. 9, Curua laboratas anthlia tollit aquas. Hinc uerbum Exanthlare, exhaurire.

Solium, uas erat quo in thermis uel balneis lauabantur. Quod factum olim tanto sumptu refert Liuius, ut mulieres solijs argenteis uterentur.

Colum niuarium, uas erat quo aqua ex niuibus colari solebat, ad delicias Romanorum: ut æstiuo tempore frigidius biberent. Martialis,

Attenuare niueis norunt & lintea nostra,
Frigidior colo non salit unda tuo.

Itaque utebantur etiam sacco niuario, qui lineus erat, ut liquidius merum potarent. quale est illud quod uocamus Vne estamine. Nos hodie colo utimur ad lac colandum: & est uas ligneum quod fundum linteum habet sibi annexum: uulgus uocat Vng coulouer.

VASA OLEARIA, ET VNGVENTARIA.

VAsa olearia non solum appellabimus ea in quibus oleum in cellis reponitur ut cadi, urnæ, & dolia olearia: sed etiam ea in quibus oleum consumitur in usum nostrum, ut lychni

lampades, & huiusmodi: de quibus æquum est nunc ut disseramus.

Lechytus, *pro ampulla olearia sumitur in sacrosanctis* Bibliorum *uoluminibus, nempe lib.3.* Regum. Iulius *autem* Pollux *in sexto,* λήκυθον *inter uasa unguētaria annumerat.* Atqui *oleum inter unguenta ueteres posuere: quando nullum unguentum optimum absque oleo fieri uidemus.*

Alabaster, *uel alabastrum, uas unguentariū quod uel ex onychino marmore, uel alabastrite fieri solebat.* Cic.*lib.2.* Quæst. Acad. Quibus *etiam alabaster plenus unguenti putêre uidetur.* Mart.*lib.11,*
Quod Cosmi *redolent alabastra phocique deorum.*
Idem *etiam onychen eodem libro pro alabastro posuisse uidetur:*
Profertur Cosmi *nunc mihi sucus onyx.*

Ampullas *item consimili ratione annumerat inter uasa unguentaria, libro tertio:*
Et Cosmianis *ipse fusus ampullis.*
Quarum *formam describit* Plinius *lib.3.* Epist. Quibus *non hians est, nec statim patens exitus.* Apuleius *in floridis,* Ampullam *oleariā uocat.* Quod *autem turgida & uentrosa fuerit, id ostendere uidetur locus* Horatij *in* Arte *poetica, qui ampullas & sesquipedalia uerba, pro turgentibus & grauibus ponit.* Hinc *ampullam dicimus in corpore, illam cutis prominentiam & inflationem quæ ex humore aqueo, uel etiam spirituoso aliquo aere incluso inter cutem & carnem eleuari solet.* Suetonius *in* Domitiano *pro uase uitreo accepisse uidetur.* Vt *non temere, inquit, super cœnam præter martianum malum, & modicam in ampulla*

potiunculam sumeret.

Pyxis quoque, Vne boette, pro unguentario uase ligneo & maxime buxeo sumi uidetur. Nescio an pyxides sint ea uasa quæ Plutarchus in Aristide & Alexandro τοὺς μυροθοὺς uocat. olei quoque & unguenti crossos liberi adolescentes deferunt.

Concha item pro unguentario uase ab Horatio ponitur:

Funde capacibus unguenta de conchis.

Lucerna, Vne lampe, uas in quo oleum consumimus ut luceat, & splẽdorem emittat: Græci τὴν λαμπάδα, καὶ λύχνον, καὶ λυχνίον uocant. Hinc de Demosthene dictum est, eius scripta lucernam olere. Fiebant antiquitus lucernæ, quemadmodum etiam nunc apud nos ex ære. Plin. lib. 34. cap. 2, Sunt ergo uasa tantum Corinthia, quæ isti elegantiores, nunc æs sculpendo transferũt modo in lucernas, modo in trullas, nullo munditiarum respectu. Lucernam autem à lychno dictam contendit Seruius, Vnde, inquit, primam breuem habet. Iuuen.

Dispositæ pinguem nebulam uomuere lucernæ.

Quod autem oliuum lucernis imponere solerent antiqui, ostendit locus Horatij. -ungor oliuo,

Non quo fraudatis immundus nacca lucernis.

Lychnus, idem quod lucerna, cum tamen pro candelabro accipere uideatur Virgilius primo AEneid.

-dependent lychni laquearibus aureis.

Scirpus autem ille laneus, qui circunfusus oleo & incensus ardet in lychno, à Græcis ἐλλύχνιον appellatur, La meche.

Lychnuchi pensiles, Grans chandeliers ou lampes

qui pendent aux esglises. Plin. lib.34.3, Placuere & lychnuchi pensiles in delubris, arborum modo mala ferentium lucentes. Erant enim maxima candelabra ex ære Corinthio uel AEginetico conflata, cuiusmodi hodie quoq; in templis nostris uisuntur, & in aulis principum.

Candelabrum, Vng chandelier, à candelarum lumine nomen impositum habet, inquit Plinius. Fiebant autem ærea candelabra etiam apud antiquos, sed Corinthio ære facta fuisse negat Plinius: quin potius AEginetico fiebant.

VASA CVLINARIA.

S Vperest nunc ut uasorum culinariorum species ac formas explicemus. Vasa autem culinaria, quæ & coquinaria Plinius uocat, sunt ea quibus coquina uel culina referta est, aut quæ in culina recondũtur: nempe frixoria, & ea in quibus pultem & pulmenta, atque alia id genus cibaria decoquimus in usum nostrum.

Aula siue olla, uas fictile, uel etiam æneũ ad pultem & olera coquenda, quod uel prouerbio manifestum fit. Catullus, Ipsa olera olla legit.
Iuuenalis satyr.14,
-& grandes fumabant pultibus ollæ. B.

Pultem autem (ut obiter illud dicam) uulgus uocat De la puree: pulmentum uero, Du potaige: generale enim est ad multa. Cæterum ab olla diminutiuũ fit Ollula, siue ut antiquis placuit aulula, Vng potelet. unde Plauti comœdia nomen accepit, ut Aulularia diceretur, propter repertam à sene auri ple-

nam aululam.

Caccabus, Græcum est, ex Athenæo in quarto & Aristophanis parasito: illi enim κάκκαβον uocant. uas autẽ est in quo pulmentaria super ignem coquimus. B.

Nomen traxisse quidam aiũt à sono, quem supra ignem positus facit. Apitius, Capita porrorũ simul elixabis in caccabo nouo, ut aqua ad tertiam deferueat. Fiebant autem apud antiquos etiam argentei caccabi, ut uidetur affirmare iurisconss.

Patinam quoque inter culinaria uasa annumerare uidetur Paulus iureconsultus: nam & escis coquendis & etiam deferendis supra mensam seruiebat, ut diximus in uasis escarijs. qui mos hodie quoque Venetijs obseruari à nobis uisus est.

Lebes, uas æneum aptum carnibus coquendis, aut etiam alijs rebus: Vng chauldron, ou une marmite, quod uas quia profundum erat, ideo curuum ab Ouidio dicitur:

Fragiléſque cadi, curuíque lebetes. Idem,
Viginti fuluos operoso ex ære lebetes.

Hoc est, cælatos, uel sigillatos, ut supra diximus, & operibus sculptis insignes. Virgilius,

Ingens argentum, Dodoneóſque lebetes. hoc est, ære Dodoneo conflatos, & factos. Erat autem Dodona ciuitas Epiri, in qua conflabatur & reperiebatur æs optimum, admodum resonans, ex quo etiam bracteæ æneæ fiebant, unde prouerbium, AEre Dodoneo loquacior.

Tripus, Vng trepier, ferreum quiddam, super quo uasa igni admouebantur. Tripos autem tripodis, mensa in templo Apollinis Delphici, cui superponebantur

cortinæ. Plin.lib.33, Tripodibus etiam donabantur fortes Athletæ. Horatius lib.1.Carm.

Donare tripodas, præmia fortium Graiorum.

Sartaginem Græci λοπάδα καὶ λοπάδιον uocant: Nos uulgo Galli, ut opinor, La poalle, ut uocabuli Græci non leuiter pressa uestigia retinere uideamur. B.

Alij patellam uocant, sed, opinor, barbare: nam patella quid sit, superius ostendimus, cum de patina ageremus. Cæterum τήγανον Græci pro sartagine accipere solent, nempe pro eo uase culinario, quod frixorium alij uocant: Itali, Vna frissora, unde τηγανίζειν, frigere & coquere in sartagine, ut opinor: atque hinc etiã Galenus panes tiganitas uocat, in sartagine coctos cum caseo, oleo, & alijs admixtis, ad saporem conciliandum: qualia sunt ea quæ à nostris coquis in conuiuiorum apparatibus fieri solent, des bignetz: Itali uocãt Delle fritelle, unde etiam fritillæ à quibusdam Latinis enuntiantur.

πύραυνον καὶ πυρφόρον Pollux uocat, quam nos cauferetam dicimus, Vne chaufferette, ἀπὸ τοῦ καῦμα φέρειν, hoc est, ab igne ferendo: est enim id uas in quo ignem recondimus, super quo discos escarios, & lances reponere solemus, etiam dum in mensa sunt: ut iusculum uel etiam ipsa caro, aut siquid est aliud, calidum à nobis edatur.

Veru uel ueruculum, Vne broche, inter culinaria instrumenta Pollux annumerat, appellátque ὀβελούς, καὶ ὀβελίσκους. Virgilius,

Pars in frusta secant, uerubúsque trementia figunt.

Plin.lib.33, Ex eo sublata ueruculis ferreis, atque ipsa flamma conuoluitur ueruculo, ut sit modici ponderis.

Vne brochette de ſer.

Mortarium, Vng mortier, uas lapideum, uel æneum in quo aliquid contundimus, uel ad iuſcula facienda, uel ad pulmenta condienda. Id autem quo quidpiam in mortario cõntundimus, piſtillum appellamus, Vng pilon. Plautus in Aul. Cultrum, ſecurim, piſtillum, mortarium, quæ utenda uaſa uicini rogant. Vnde aquam in mortario tundere, de inani & uana opera.

Pila, uas ligneum in quo antiqui frumentum contundebant & exſpicabant, uel etiam hordeum excorticabant ad ptiſſanam conficiendam. Plinius lib. 18, Tundatur granum eius in pila lignea. Ea nunc utuntur funarij noſtri ad canabem & linum expurgandũ.

Segana etiam dicitur uas in quo aliquid teritur.

Salinum, Vne ſaliere, uaſculum in quo ſal reponitur ad menſæ uſum, aut ſacrificia. Horatius,
Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum. Perſius,
Purum & ſine labe ſalinum.

Scaphis, uas culinarium Athenæo. Veneti adhuc uocant Vna ſcafa.

Scaphium, uas in quo excrementa colligebant, & corporis fæcem. Iuuenalis,
Et rude ſcaphium poſitis conſumitur armis.
σκάφιον Pollux uocat, ubi agit de neceſſarijs ad ſeceſſum: & mulierum erat, quemadmodum laſana & ἀμὶς uirorum. Horatius laſanum uocat:
Te pueri laſanum portantes, œnophorũmque.
Scaphis autem argenteis antiqui utebantur, ut & hodie uiri Galliarum primarij: quin & aureis uaſis uen

tris onus excipiebant, quod de Heliogabalo imperatore refertur. Athenæus tamen in quarto, ſcaphium inter uaſa, uel potoria, uel eſcaria adſcribit: niſi me fallit memoria. B. Lucretius quoque libro ſexto pro quolibet uaſe lati orificij ſumit:

Et ramenta ſimul ferri, furere intus ahenis

In ſcaphijs. Vitruuius, In eóque collocatur, circiter ſolis occaſum, ſcaphiū æreum, aut plumbeū, ut peluis.

Matella, uas urinarium à Græcis ὀυρήνη, unde nos uocauimus Vng urinal: Iulius Pollux ἐνουρήθραν uocat. Martialis in 2,

Matella curto rupta latere meiebat.

Matellam autem crepitu digitorum poſcebant ueteres, unde iocus Martialis in Paneretum. B. Matellionem Tullius in Paradoxis uocat: Quid enim cenſes, ſi L. Mummius aliquem iſtorum uideret, matellionem Corinthium cupidiſſime tractantem, &c. Matellionem Corinthium dixit, ex ære Corinthio factum. Varro, Poſtularet trulleū, matellionem, peluim.

Coculum M. Catoni, uas eſt æneum aptum coctionibus. Plautus, AEneis coculis, excocta eſt mihi omnis materia. Plura ſiquis inuenerit: huic ordini adſcribat. Ego uero, tantum ea quæ inter legendum occurrerunt, ex bonis authoribus congeſſi.

VASA VIMINEA.

F Erè opuſculū clauſeram, cum mihi in mentem uenit uimineorum, quæ ſanè poſt uaſa lignea exprimere fortaſſis commodius fuiſſet: ſed quando etiam hic locus nos ad eorum explicationem inuitat, ſimul omnia docebimus.

Vimen igitur erit, omne uirgultum molle & ad ligandum aptum, quales sunt uirgæ populi, ulmi, & betulæ, & sanguineorum fruticum, atque etiam coryli & salicis, quæ præcipui sunt ad uasa usus. Vnde lentum uimen uocauit Virgilius lib. 3, hoc est flexile, & in quanuis partem ductile. Huiuscemodi itaque uimine fiebant uasa ad multa utilia, ut ad colligendas dapes è mensa: prætereà etiam ad muliercularum linteola recondenda, quæ omnia, uasa uiminea dicebantur.

Calathus, muliercularum uas fuit, in quo suos fusos, aut etiam uiolas reponere solebant. Virgilius,

-non illa colo calathisue Mineruæ
Fœmineas assueta manus. Idem in Buc.
-tibi lilia plenis Ecce ferunt Nymphæ calathis.

Cuius diminutiuum est Calathiscus pro eodem. Politianus in Rustico, Aut cista exportant, aut rasilibus calathiscis.

Cista autem, quantum ego conijcere possum, uiminea etiam fuit: erátque uas satis amplum, in quo multa asseruabant. Iuuenalis,

Ianque uetus Græcos seruabat cista libellos.

Itali adhuc uocabulum integrum retinent. Hinc cistifer, Vng porte pennier. Martialis in 11,

-nupsisti Gellia cistifero.

Cistella pro eodem. Cicero tamen pro eo uase sumere uidetur, in quo suffragia colligebantur. pro Cornelio Balbo, Neque maius est legere codicem cui intercedatur, quàm cistellam ipsam cum ipso intercessore deferre. Quo loco quidam corruptè, ni fallor, sitellam legunt. Cicero, aut quicunque fuerit qui libros conscri-

psit ad Herennium: Saturninus, inquit, legem ferre cœpit: collegæ intercedere: ille nihilominus cistellam detulit.

Canistrum seu canister, uas amplum, uiminibus contextum in quo fructus recondebantur, atque offerri in honorē solebant ab ipsis agricolis, seu etiam mulierculis. Ouid. lib. 3. Metamorph.

Prunáque, & in patulis redolentia mala canistris.

Sporta siue sportula, canistro non erat dissimilis: sed in alium usum: nempe eum cui nostram corbē applicare solemus, Vne corbeille. Sallust. in Iugurtha, E muris canes sportis demittebant. Veneti sportulas & sportas hodie uocant, uiminea quædam utrinque ansata & plicabilia, quales sunt ficuū calathisci, Cabatz de figues, ut una manu deferri possint, quibus utuntur ad carnes & escas alias deferendas, quas è foro domum asportant.

Sportulam præterea Romani pro eo nummo accipiebant, qui togatis dabatur cum obsonio (ut inquit Suetonius) à potentioribus, ut deducerentur & reducerentur per urbem incedentes: ualebat autem centum quadrantes, quadrans uero erat qui nunc Romæ uocatur Quadrin, uel Quatrin, nos, Vng tournoys. uide Baysium cap. 9. de Re uest. & Budæum in lib. de Asse. De huiuscemodi autem sportula Iuuenalis Satyra prima: -nunc sportula primo

Limine parua sedet, turbæ rapienda togatæ.

Asconius tamen, Sportæ, inquit, sportulæ, & sportellæ, nummorum sunt receptacula.

Quallus, uas uimineum per quod uinum è prælo guttatim defluit, quod etiam colum appellat Virgi-

lius: -tu ſpiſſo uimine quallos
Coldque prælorum fumoſis diripe tectis.
Picti etiamnum qualli dicuntur, ciſtellæ in quibus mulierculæ fuſos ſuos reponere ſolent. Pontanus,
Vidit ea pictos melius contexere quallos.
Picti autem dicuntur, aut quòd uiminibus rubris atq; albis intertexi appareant: aut quòd etiam iiſdem uerſicoloribus uiminibus quædam ceu auium aut ferarum formæ depictæ uideantur, quemadmodum Venetiis quoque nunc uideri ſolet.

Fiſcina, uaſculum uirgulteum, è quo lac colatur dum caſeus imprimitur, Vne eſcliſſe: uimineum autem erat, aut iunco textum. Virgilius in Coppa,
-contextáque cannis Fiſcina lacte madens. Theocritus τάλαρον appellat. In eandem quoque ſignificationem ponitur fiſcella. Virgilius,
-& gracili fiſcellam texit ibiſco.
Ibiſcum autem, ut id etiam dicamus, uocat uirgas oblongas, quæ detractis ex althæa (hoc eſt biſmalua, Guimauue) foliis curuari ſolent, & in fiſcellarum contextum applicari. Nam & ibiſcum, ſiue ebiſcum althæam appellari contendit Dioſcorides.

Corbis, uas uimineum quo meſſores utebantur. Cic. pro Sextio, Meſſoria ſe corbe contexit. Propertius libro 4,
Corbis in impoſito pondere meſſor eram.

Huius diminutiuũ, Corbula. hinc Corbulas Amerinas dixit Cato, ex ſalice Amerina contextas: iuxta enim Ameriam Vmbriæ urbem ſalices præſtantiſſimæ creſcere ſolebant.

Panarium, uas uimineum, quo panes deferuntur

ad mensam, qui mos adhuc hodie in plerisque Italiæ locis perdurat. Statius,

Hi panaria, candidásque mappas
Subnectant, epulásque lautiores.

Suetonius in Caligula, Sparsit & missilia uariarum rerum, & panaria cum obsonio uiritim diuisit. Panariolum pro eodem. Martialis,

Cum panariolis tribus redisti.

Vannus, fœmininum, uas latum in cōchæ formam contextum, quo frumenti & auenæ paleæ expurgantur. Columella, Ipsæ autem spicæ melius fustibus tunduntur, uannis expurgantur. nonnulli cribrum cereale uocant.

Cophinus, quem Græci κόφινον dicunt, nos, Vng cophin, Priscianus corbem interpretatur: à leuitate dictus est: significátque apud nos, tum uas ipsum uimineum, tum etiam mensuram ipsam, uel frumenti, uel auenæ, aut alterius rei. Iuuenalis in sexta,

Cum dedit ille locum cophino, fœnóque relicto.

Infinita pene alia sunt uasculorum genera, quæ hîc à nobis non enumerantur hoc loco: neque enim, ut uerum fateamur, nobis Latina omnia nomina, nedum Græca ipsa uocabula, sunt usqueadeo comperta, ut de ijs statuere quidquam possimus. Sed neque id quidem uelimus Lector, ut quæcunque præter Bayfij aut Budæi iudicium à nobis posita sunt, ea omnia arcana esse credas, nisi tibi exempla faciant satis: quod si id quidē minus fecerint, nihil est in hoc libello, quod non tuo & eruditiorum omnium iudicio subiaceat.

INDEX LATINARVM ET GALLICARVM dictionum, quæ in hoc libello paſſim conſperſæ & declaratæ inueniuntur.

EXCVDEBAT ROB. STEPHANVS TYPOGRAPHVS REGIVS, PARISIIS, AN.

M. D. XLIIII. XIII.

CAL. OCTOB.

